

PRZEMYSŁ NA PERYFERIACH

19.03.2014

Warszawa

Maciej Bukowski

Warszawski Instytut Studiów Ekonomicznych

www.wise-institute.org.pl

1

PERYFERYJNOŚĆ NA OBRAZKACH

PERYFERIE I CENTRUM Z SATELITY

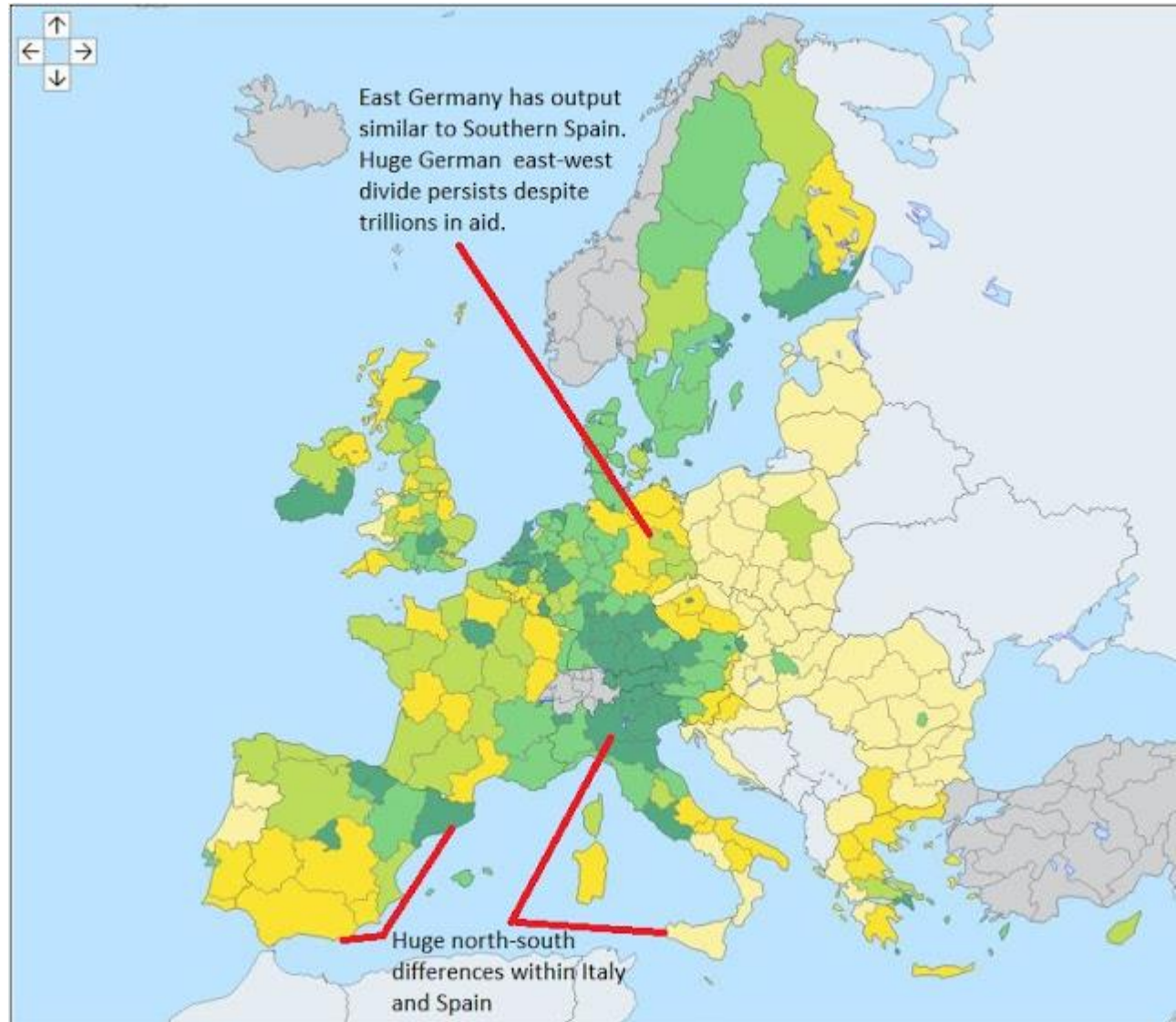

PERYFERIE I CENTRUM Z SATELITY

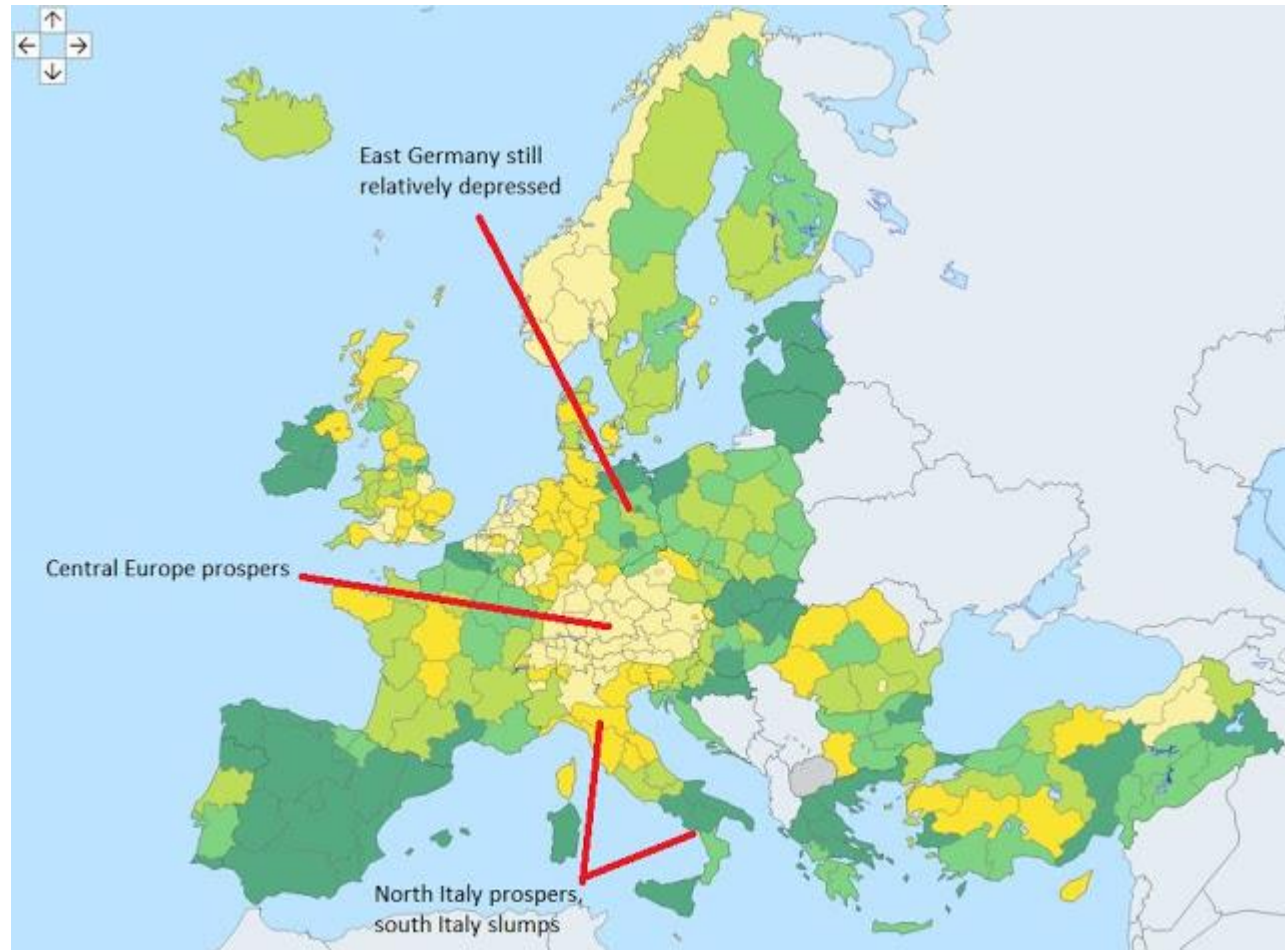
Z EUROSTATU

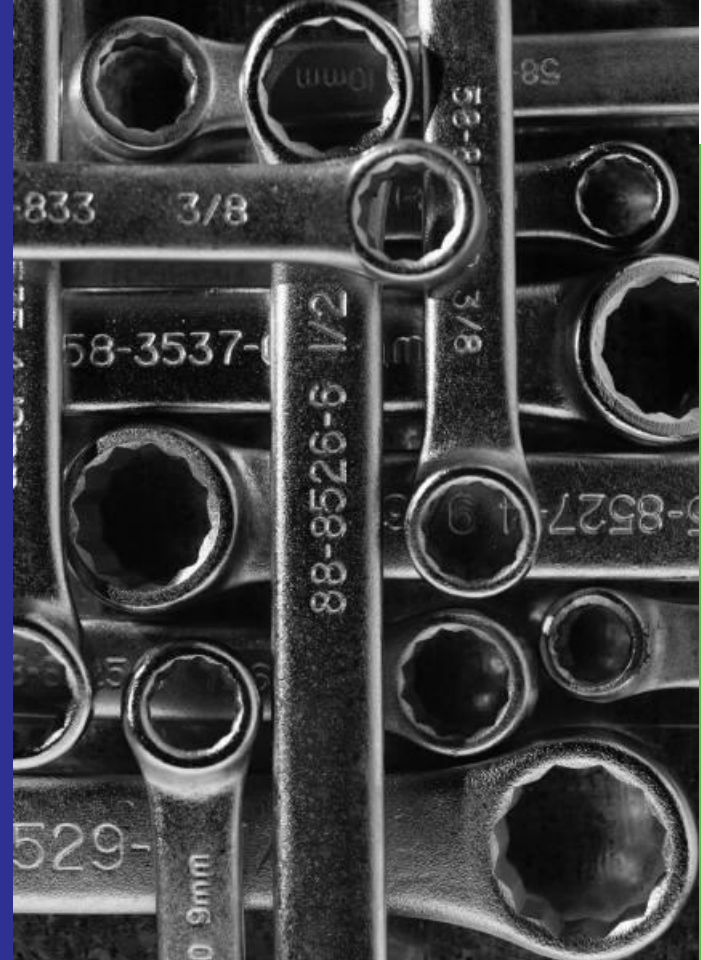
PKB

Z EUROSTATU

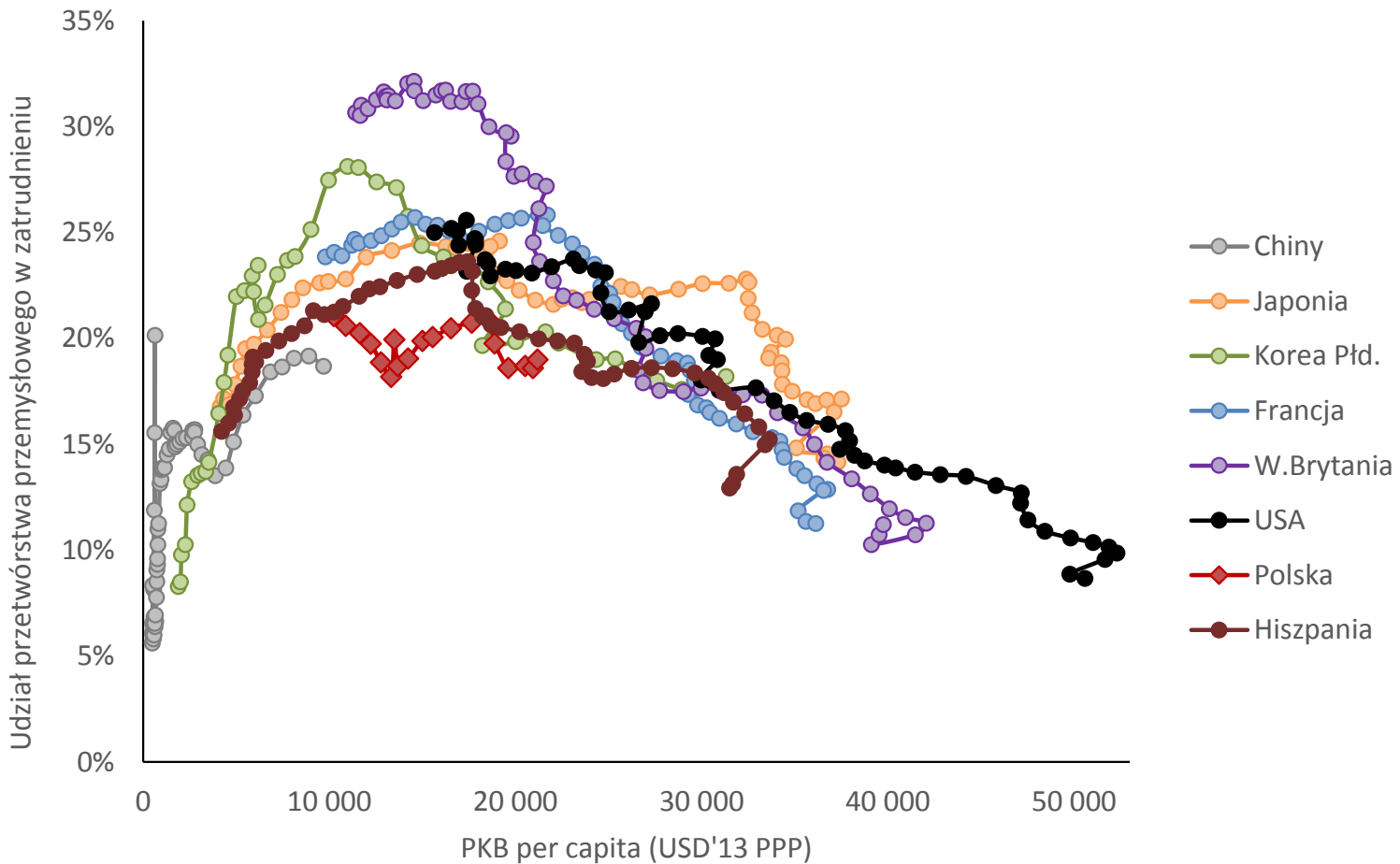
Bezrobocie

2 | PÓŻNE UPRZEMYSŁOWIENIE EUROPEJSKICH (PÓŁ)PERYFERII

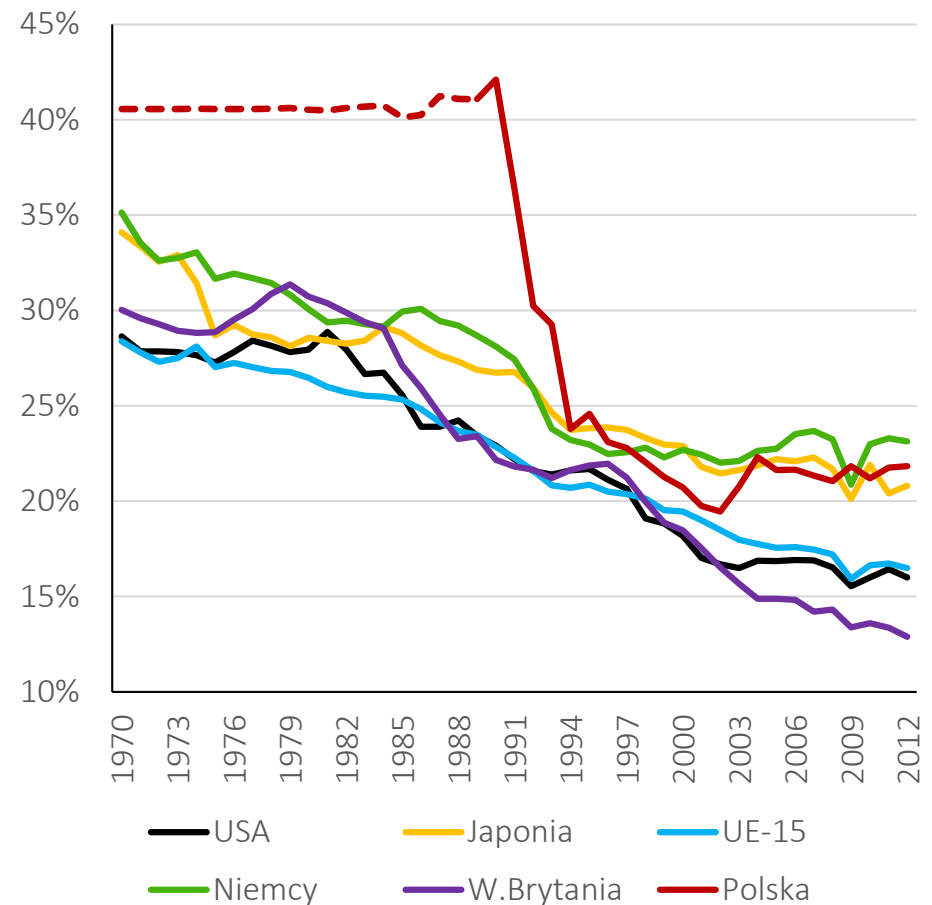
UPRZEMYSŁOWIENIE I ROZWÓJ

DEZINDUSTRIALIZACJA CENTRUM – CZY RZECZYWIŚCIE ZACHODZI?

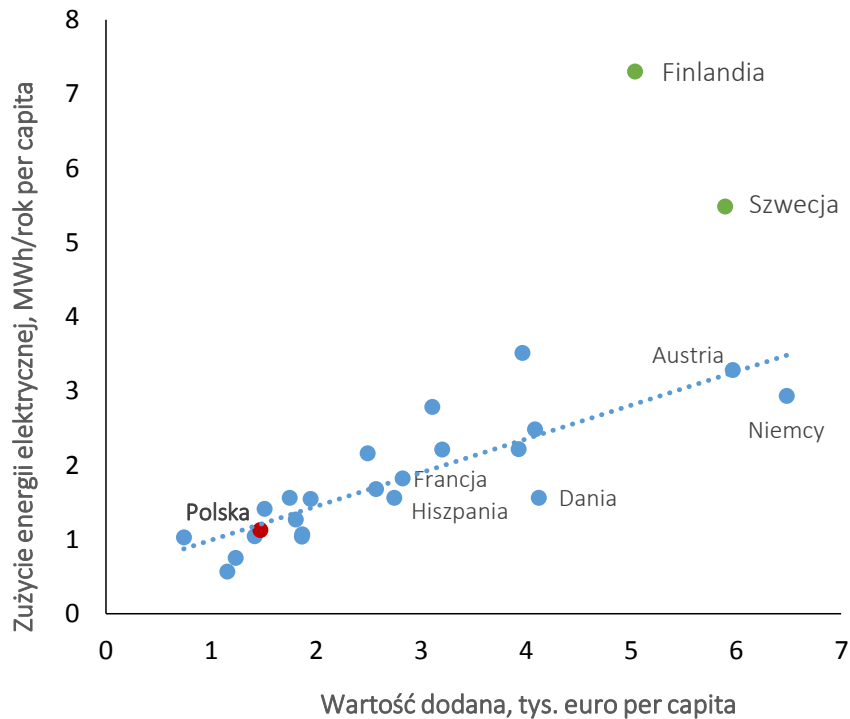
- Ze spadkiem zatrudnienia w przemyśle wiąże się **spadek jego udziału w PKB**
- Kluczowy czynnik – **szybsza poprawa produktywności** w przemyśle niż w usługach. Analogiczny proces zachodził wcześniej w rolnictwie.
- Pomimo ogólnego trendu, występują **istotne różnice między krajami centrum**, np. między Niemcami a W. Brytanią. Powód – **międzynarodowy podział pracy**.
- Niski udział przemysłu w PKB **nie oznacza jednak dezindustrializacji per se** (zmniejszenia skali produkcji)
- Od lat 1990 wiąże się jednak z osłabieniem dynamiki jej wzrostu -> **outsourcing do krajów mniej zamożnych** samej produkcji (choć nie VA) -> **UK, USA**

Udział przemysłu w PKB

UPRZEMYSŁOWIENIE A ZASADA ZACHOWANIA ENERGII

Wartość dodana i zużycie energii elektrycznej w przetwórstwie przemysłowym per capita w krajach UE w 2011 r.

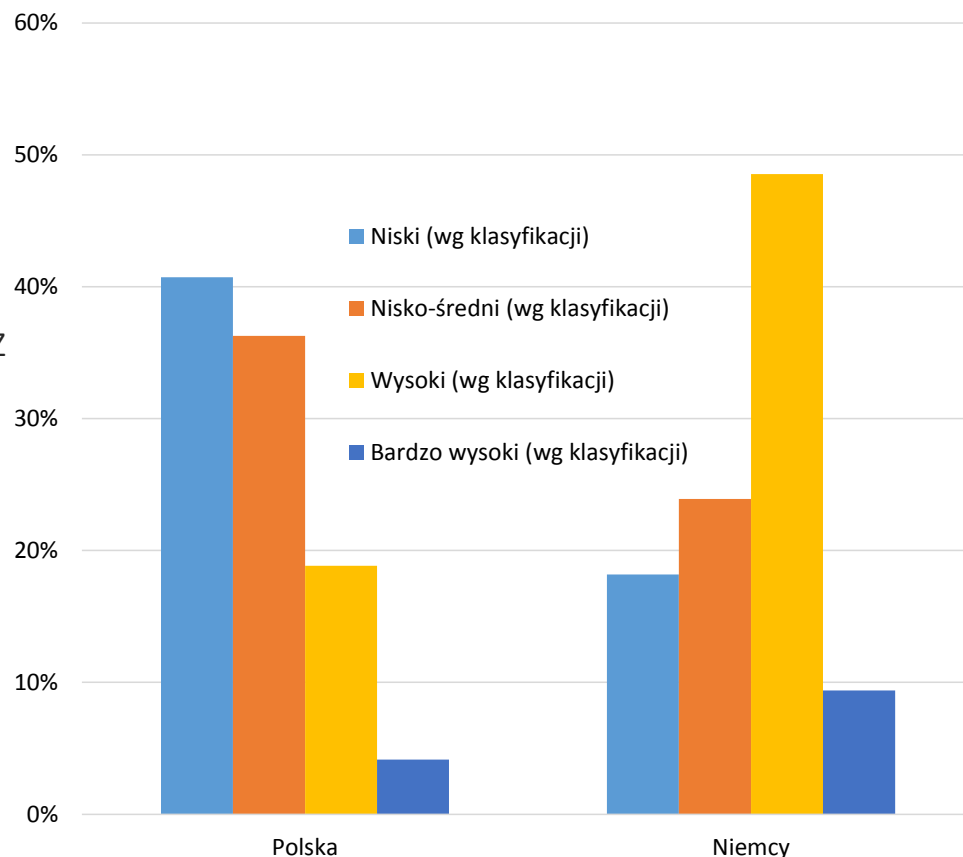
Źródło: WISE na podstawie danych Eurostat

- Występuje **wyraźna korelacja między rozwojem przemysłu i jego zapotrzebowaniem na energię elektryczną**. To samo dotyczy zamożności GD i ich popytu na energię
- Powód fizyczny**: zasada zachowania energii
- Ekonomia wkracza w branżach energochłonnych:
 - Dostęp do taniej energii → rozwój branż energochłonnych → wyższe zużycie energii na mieszkańca (**Szwecja i Finlandia**)
 - Istotna rola **struktury, jakości produkcji i efektywności energetycznej**. Np. w Danii przemysł wytwarza o **50%** więcej VA na jednostkę energii niż w Hiszpanii
- Dziś Dania i Hiszpania zużywają w przemyśle o ok. **40% więcej** energii elektrycznej per capita od Polski, Francja – o **60%**, Niemcy – aż o **160%** => Polski przemysł **jest mały**.
- Peryferia gospodarcze są więc **relatywnie mało uprzemysłowione** (skala produkcji przemysłowej na ich terytorium jest rel. mała)

UPRZEMYSŁOWIENIE I ZAAWANSOWANIE TECHNICZNE

- Dzisiejsza mała skala produkcji w europejskich regionach peryferyjnych to w dużej mierze pochodną **spóźnionego włączenia się w kapitalizm** i akumulacja dopiero po 1990/2000
- Peryferyjność wiąże się jednak także z **mniejszym stopniem zaawansowania technicznego** produkcji przemysłowej
- Powodem zapóźnienia jest:
 - brak własnego know-how technologicznego,
 - gorsza struktura sektorowa produkcji oraz
 - mniejsza skala produkcji (mniejsze firmy)

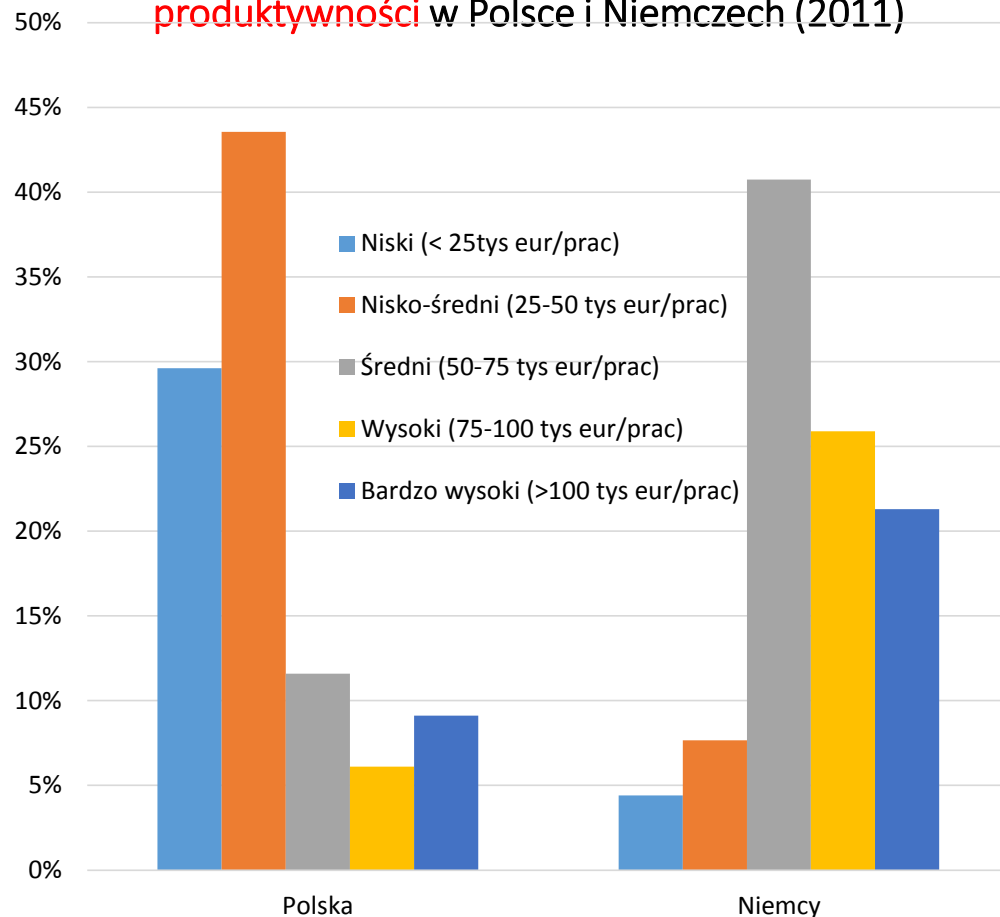
Polska produkcja przemysłowa **wg zaawansowania technologicznego** w Polsce i Niemczech (2011)

UPRZEMYSŁOWIENIE I POZYCJA RYNKOWA

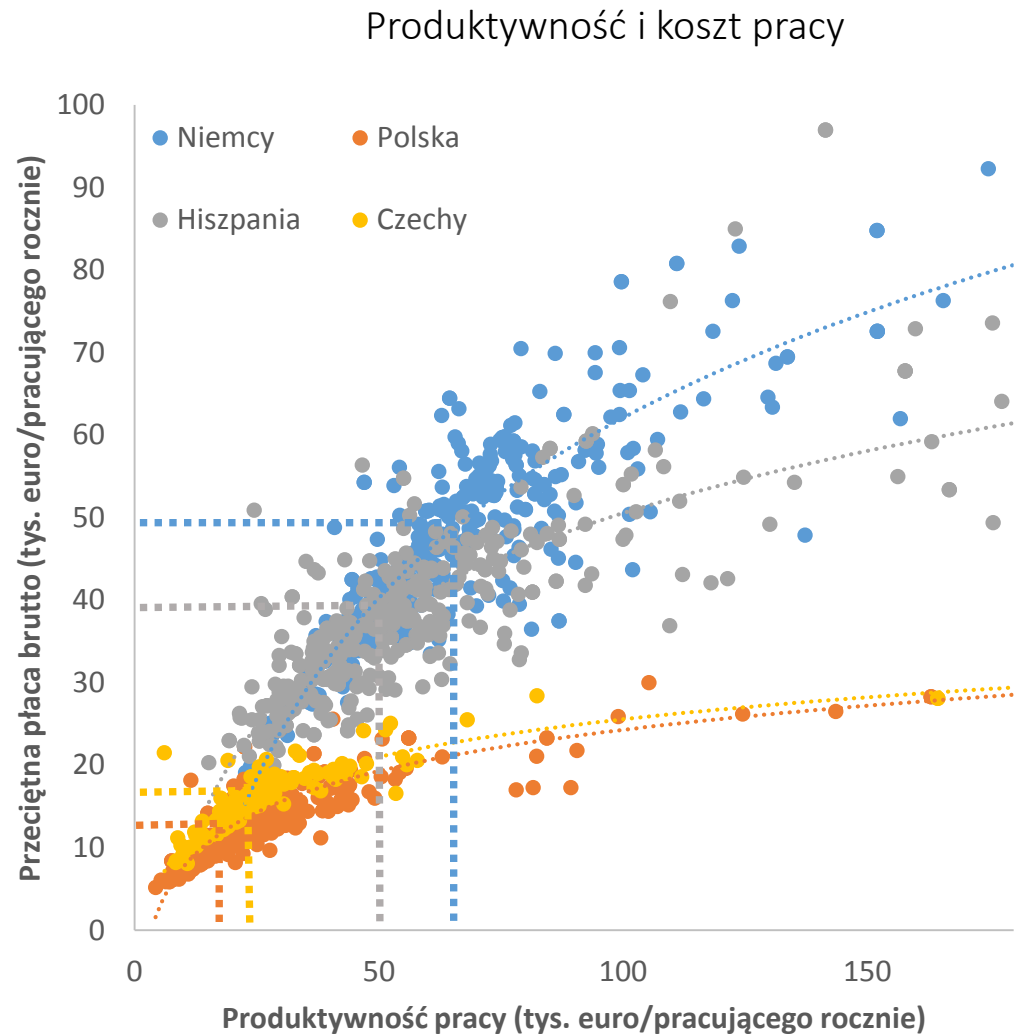
- Technologie to jednak nie wszystko
- Przemysł peryferiów jest także **mniej wydajny ze względu na niższe ceny** przy tym samym zaawansowaniu technicznym
- Luka w PKB jest więc **większa niż luka technologiczna** sensu stricto
- Powodem jest **miejsce przemysłu w łańcuchach wartości** i model konkurencji oparty o koszty i ceny, a nie o markę i unikatowość

Polska produkcja przemysłowa **wg poziomu produktywności** w Polsce i Niemczech (2011)

UPRZEMYSŁOWIENIE A PŁACE I ZAMOŻNOŚĆ

- Poziom płac w gospodarce wyznaczają **firmy o medianowej wydajności pracy** – nawet przedsiębiorstwa dużo bardziej produktywne nie płacą wiele więcej
- Kluczowe znaczenie ma przemysł – usługi podążają za nim poprzez efekt Baumola (wzrost cen relatywnych)
- Wzrost płac wymaga **przesunięcia całego rozkładu produktywności** w kierunku branż o wyższej wydajności,
- **Silna kompresja płac w Polsce** jest świadectwem niewielkiego znaczenia firm / branż wysokowydajnych w całym przemyśle

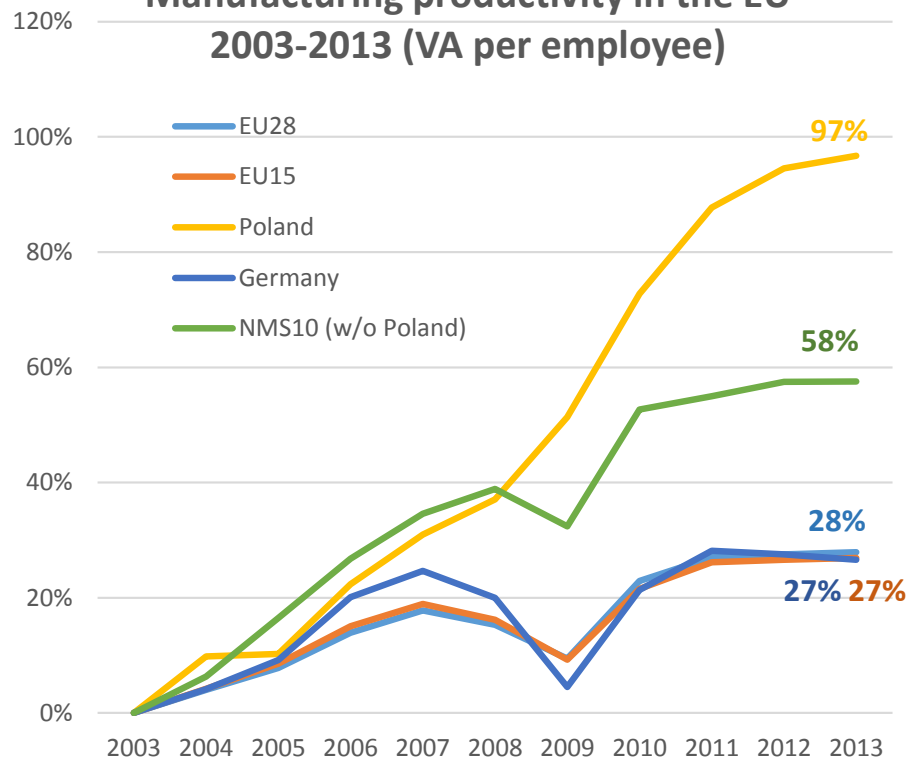

3

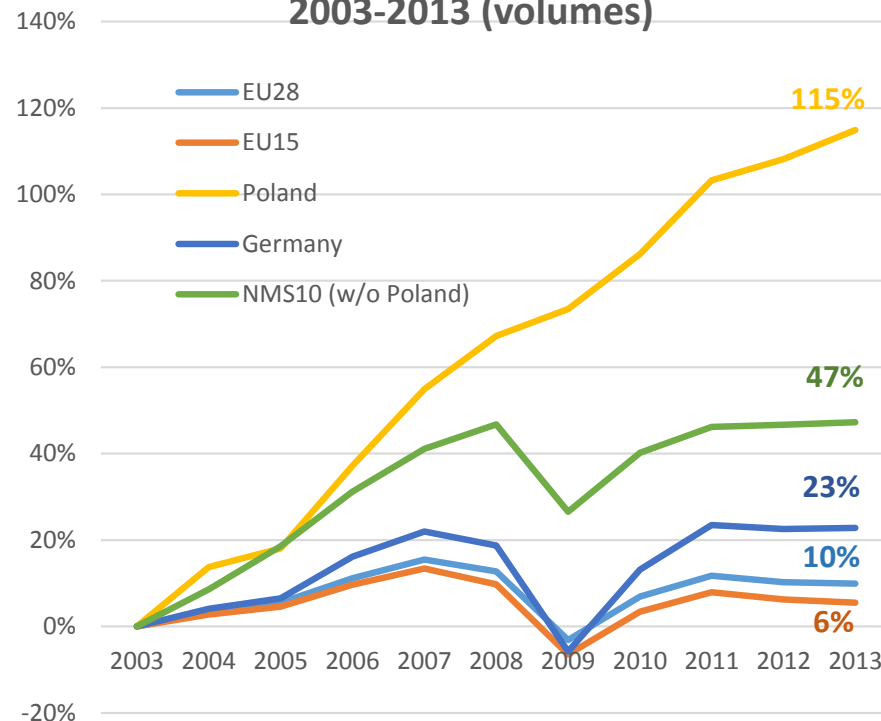
CZY EUROPEJSKIE PERYFERIE MOGĄ
LICZYĆ DZIŚ NA DOŁĄCZENIE DO
CENTRUM?

DOBRE WIADOMOŚCI DLA EUROPEJSKICH PERYFERII (?)

**Manufacturing productivity in the EU
2003-2013 (VA per employee)**

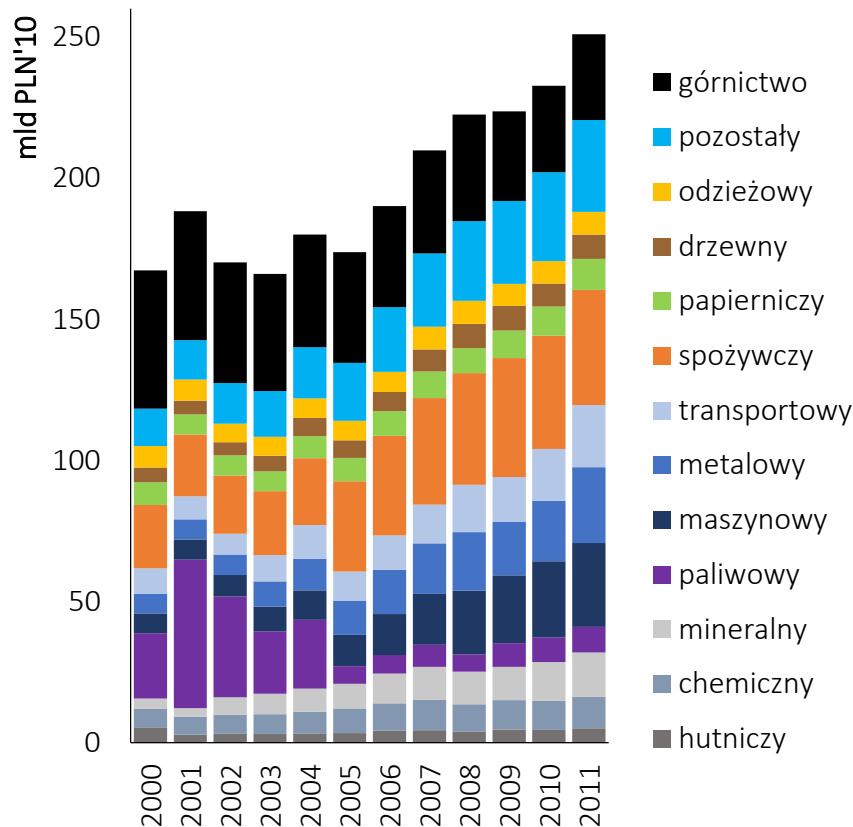
**Value added in manufacturing in the EU
2003-2013 (volumes)**

- Żeby Polska dogoniła Hiszpanię **wolumen i wartość produkcji przemysłowej** musiałby wzrosnąć 2x, Wielką Brytanię 2,5 x. Żeby dogonić Niemcy 4-5x, dla Rumunii te liczby trzeba podwoić

POLSKI PRZEMYSŁ W XXI W. – WZROST I RESTRUKTURYZACJA

Wartość dodana w przetwórstwie przemysłowym i górnictwie w Polsce

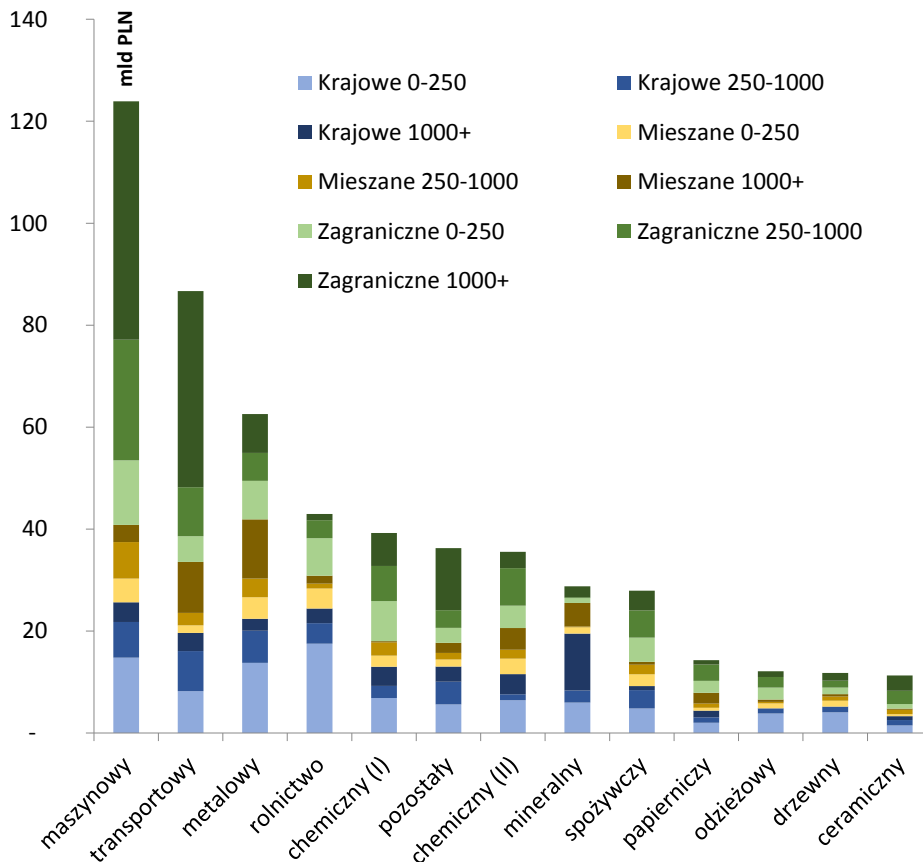

Źródło: WISE na podstawie danych Eurostat

- Okres wzrostu po 2004 r. w polskim przemyśle (CAGR=5%) był też czasem jego **restrukturyzacji i adaptacji** do potrzeb wspólnego rynku UE
- Najszybciej w latach 2004-11 rósł przemysł **maszynowy** (CAGR=16%), **metalowy** (13%), **mineralny** (10%) i **transportowy** (9%).
- Największy absolutny wzrost wartości dodanej w latach 2004-11 nastąpił w przemyśle **maszynowym, spożywczym i metalowym** - łącznie o 52 mld PLN'10, przy ogólnym wzroście w przemyśle o 71 mld PLN'10
- Wartość dodana w ujęciu realnym **spadła jedynie w górnictwie oraz branży paliwowej.**

EKSPORT – SILNIK PRZEMYSŁU

Wartość polskiego eksportu w przemyśle 2013

- Rozwój przemysłu po roku 2004 to także **znaczny wzrost wolumenu eksportu** produkcji przemysłowej
- Polska specjalizuje się w eksporcie wyrobów przemysłu **maszynowego** (23% eksportu), **transportowego** (16%) i **metalowego** (11%).
- W eksporcie **dominują firmy duże z kapitałem zagranicznym**, choć obserwować można **ekspansję średnich firm z kapitałem krajowym lub mieszanym**.
- W eksporcie **rośnie udział wyrobów średnio i bardzo zaawansowanych technologicznie**, maleje rola tych niskoprzetworzonych i surowców.

Źródło: WISE na podstawie danych GUS

KONKURENCYJNOŚĆ W XXI WIEKU

Poziom krajowy

- Umiejętność **produkcji i eksportowania dóbr** i usług w sposób gwarantujący wzrost dobrobytu własnych obywateli

Poziom sektorowy

- Zdolność **do rywalizacji z innymi branżami o zasoby** ograniczone w danej gospodarce: ludzi, kompetencje, surowce itp.

Poziom firm

- Przewaga nad swoimi **bezpośrednimi rywalami rynkowymi** po stronie (a) kosztów (b) cech produktu (c) marki

Etapy rozwoju gospodarczego

Rosja

Konkurencja
w oparciu o zasoby

Chiny

Konkurencja efektywnością
i relatywnie niskimi kosztami

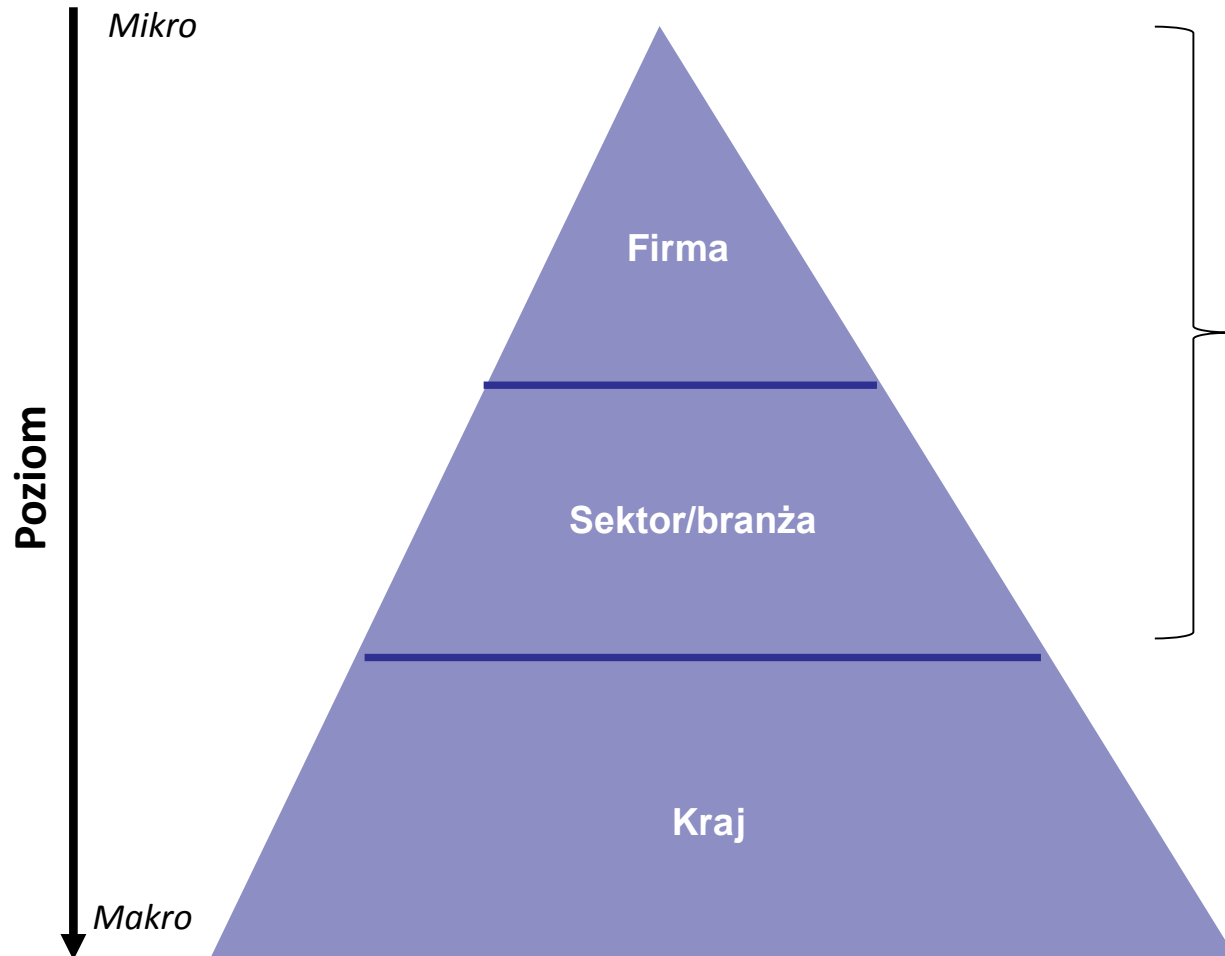
Polska

Hiszpania

Niemcy

Konkurencja innowacyjnością

PROBLEMY

Wyzwania na drodze do konkurencyjności

- Nadążanie za **postępem** technologicznym, operacyjnym i organizacyjnym
- Zdolność do **realokacji zasobów** do najbardziej produktywnych firm
- Umiejętność budowy **własnych marek** i konkurencyjności globalnego
- Zdolność doreformowania w zgodzie z „**mądrością etapu**”
- Zdolność do przyciągania / **rozwijania nowych rodzajów działalności**

MODELOWA ZMIANA TYPU KONKURENCJI NA DRODZE Z (PÓŁ)PERYFERII DO CENTRUM

Wczoraj

Konkurencja w oparciu
zasoby i efektywność

Zasoby pracy, poziom
edukacji, regulacje,
infrastruktura, rozmiar
rynku, makroekonomia

- *Poszukiwanie przewagi w kosztach*
- *Imitacja i BIZ jako główne sposoby nadgania*
- *Ramy regulacyjne i instytucjonalne*

Dziś

Okres
przejściowy

- *Udoskonalanie instytucji i regulacji*
- *Skalowanie produkcji, podnoszenie złożoności*
- *Tworzenie nowych potencjałów*

Jutro

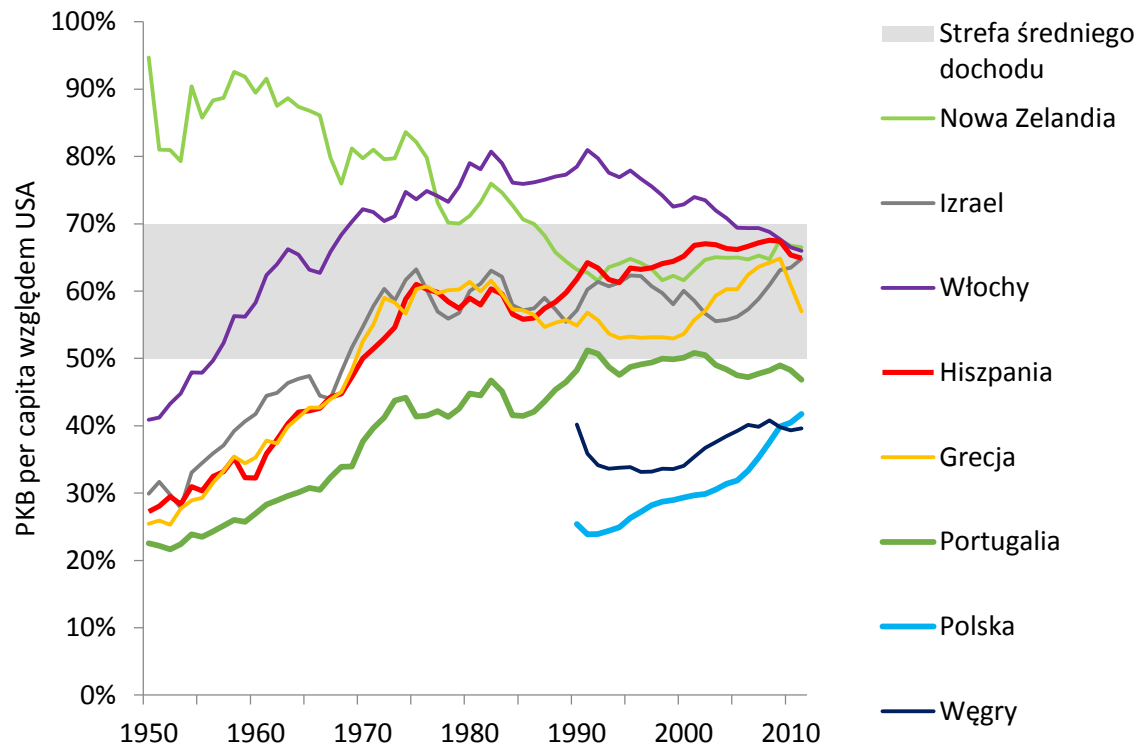
Konkurencja
innowacyjnością

Zaawansowanie modeli
biznesowych, Innowacje

- *Gospodarka globalna jako punkt odniesienia*
- *Konkurencja jakością, marką i wyjątkowością*
- *Innowacje jako główne źródło przewagi*

CZY JEDNAK AWANS DO CENTRUM JEST W OGÓLE MOŻLIWY?

Ale awans do ścisłego centrum jest trudny

Źródło: WISE na podstawie danych Eurostat

Możliwi winowajcy

Okoliczności

- Wojny
- Kryzysy

Państwo

- Polityka gospodarcza
- Polityka społeczna

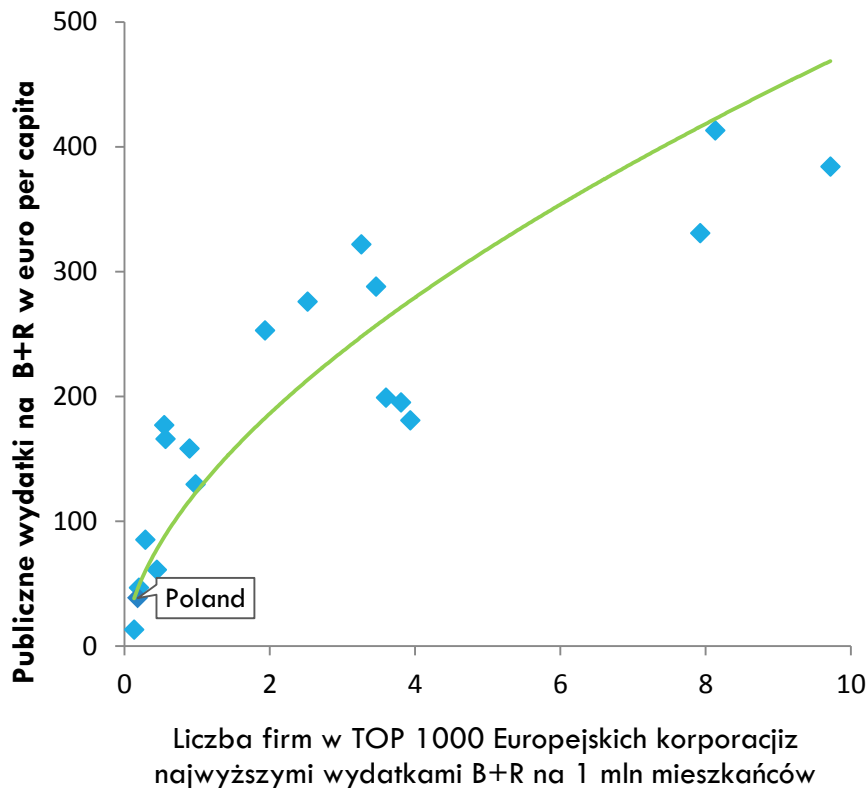
Biznes

- Koncentracja na rynku wewnętrznym
- Zadowolenie ze status quo

Spółeczeństwo

- Złe wybory polityczne
- Nieproduktywne tradycje kulturowe
- Niskie wykształcenie

PRZYKŁAD: PROBLEMY Z INNOWACYJNOŚCIĄ

Źródło: WISE na podstawie danych Eurostat

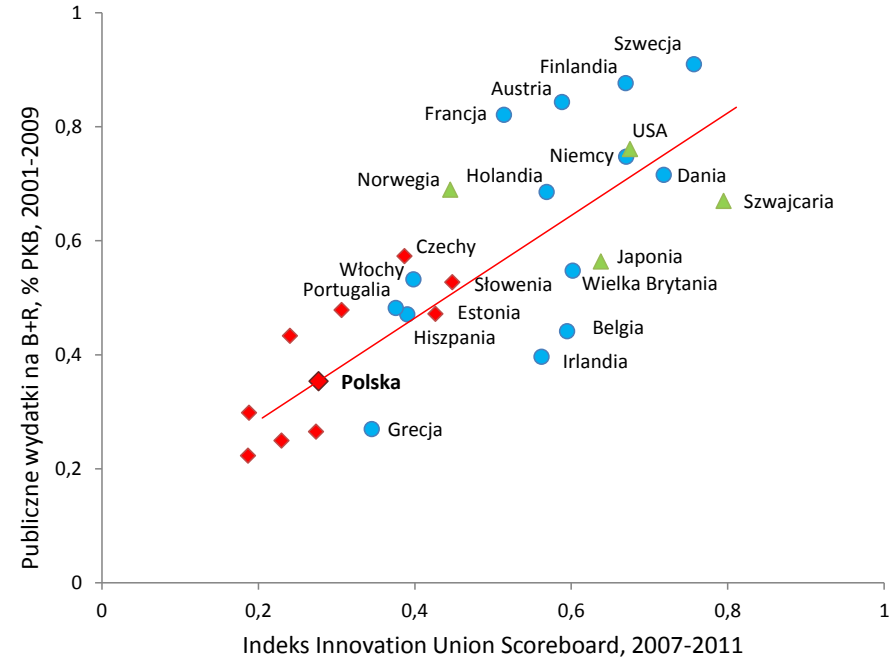
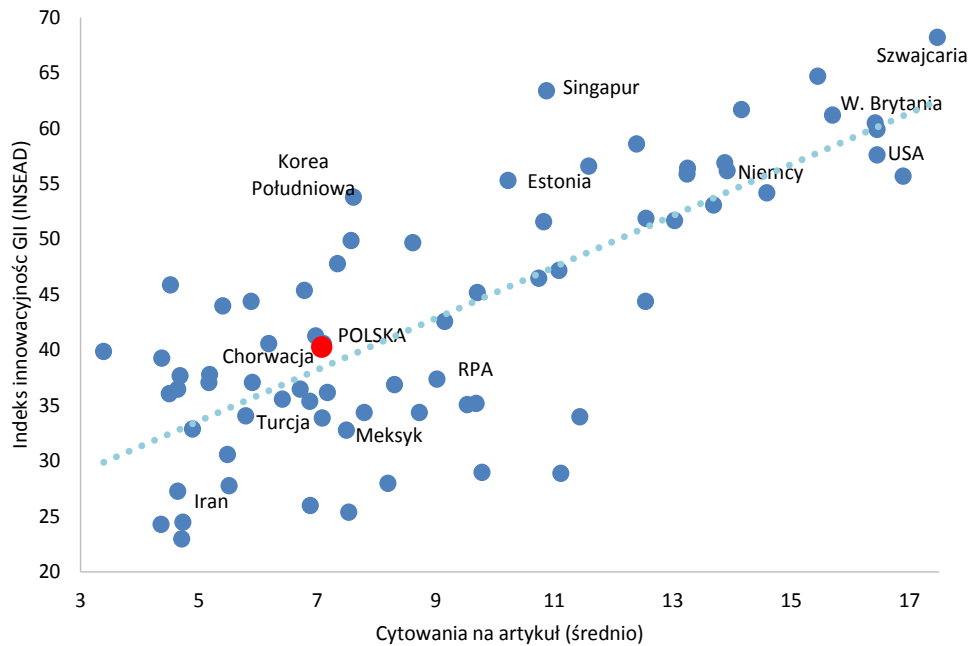
1. Problem **niedoskonałej koordynacji**

- trudno inwestować w high tech tam gdzie nie ma bazy kooperantów i bazy B+R
- trudno inwestować w produkcję komponentów high tech nie mając odbiorców końcowych

2. Problem **informacyjnych efektów zewnętrznych**

- pionierskie inwestycje na nowych polach są ryzykowne – lepiej iść utartą ścieżką
- rynkowa stawka płacy zachęca do inwestowania w low & med. rech

CZY PAŃSTWO MOŻE COŚ Z TYM ZROBIĆ I CZY MUSI?

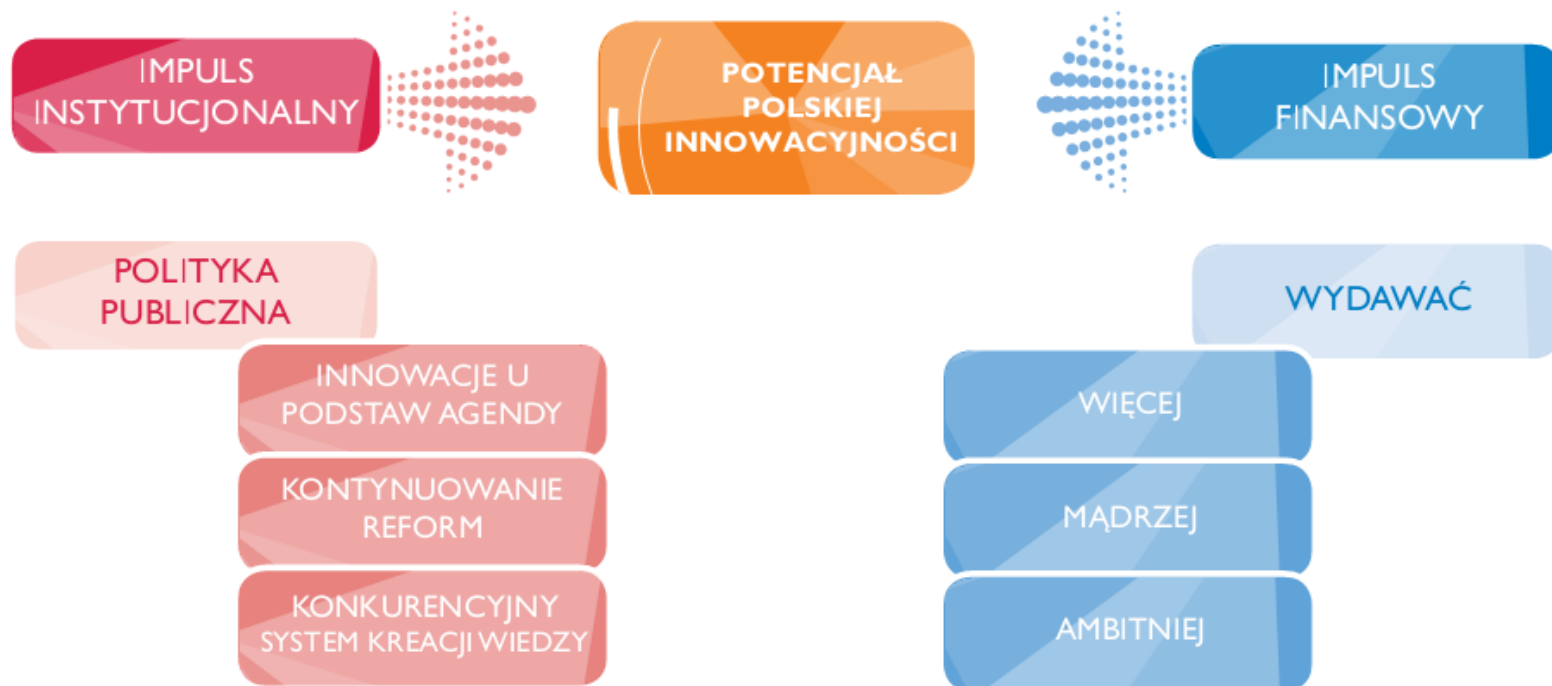

Innowacyjność = dobra nauka

Dobra nauka = (?) nakłady publiczne

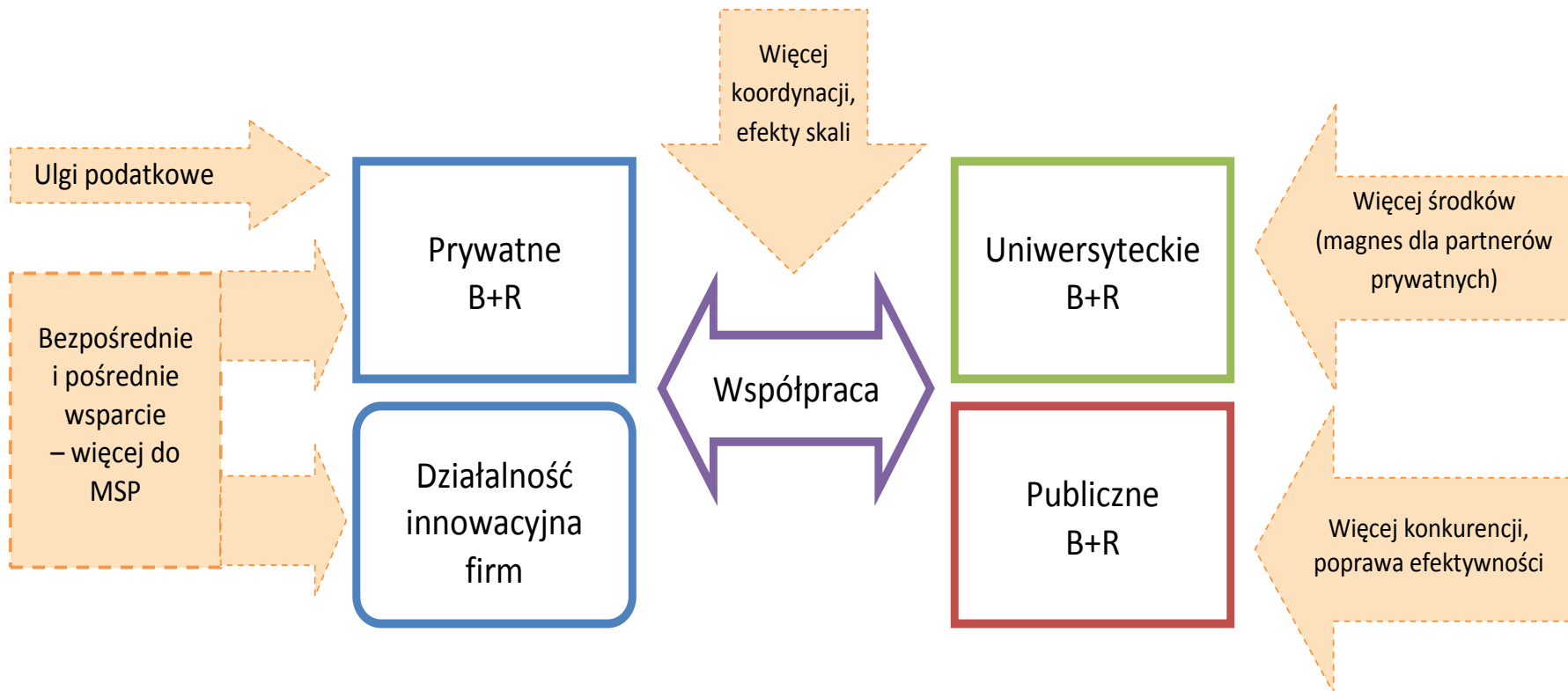
Źródło: WISE na podstawie danych Eurostat

AGENDA INNOWACYJNA DLA POLSKIEGO PRZEMYSŁU

Źródło: Bukowski, Szpor, Śniegocki (2012)

POLA DZIAŁANIA

Źródło: WISE

STUDIUM PRZYPADKU

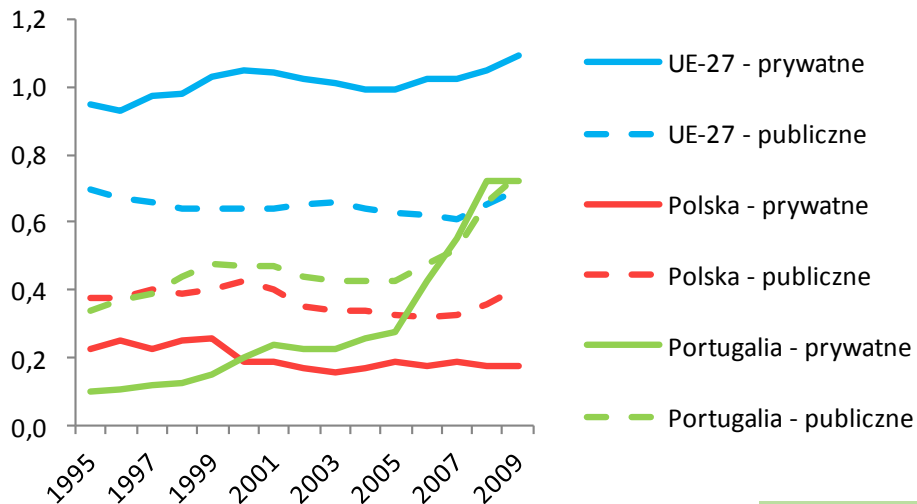
Portugalia – innowacyjność w centrum agendy publicznej od połowy pierwszej dekady XXI wieku.

Zwiększenie wydatków państwa na B+R, proinnowacyjne ulgi podatkowe.

Efekt – poprawa potencjału, wzrost nakładów prywatnych i liczby innowacji

Skutki gospodarcze – ???

Wydatki na B+R, proc. PKB

Innovation Union – Summary Innovation Index

	UE-27	Polska	Portugalia
2007	0,52	0,28	0,34
2008	0,53	0,29	0,37
2009	0,53	0,29	0,41
2010	0,53	0,30	0,43
2011	0,54	0,30	0,44

Budować potencjał innowacyjności należy **zawczasu** :

- ✓ Zmiana paradygmatu wzrostu trwa
- ✓ „poduszka bezpieczeństwa” na czas kryzysu

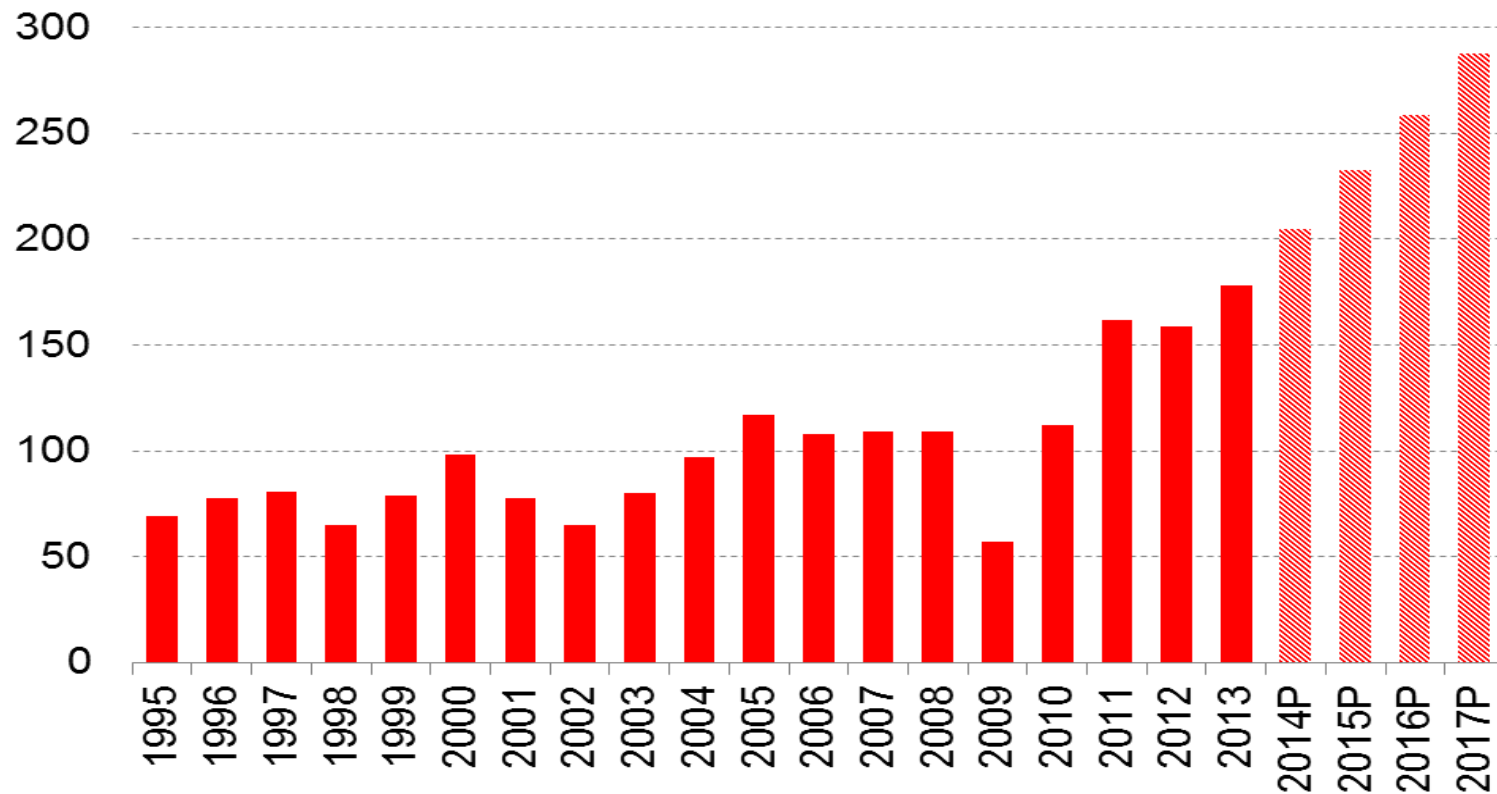

5

A MOŻE NA AWANS JUŻ JEST ZA PÓŹNO?

CZY PERYFERIA MOGĄ KONKUROWAĆ Z ROBOTAMI?

Globalne dostawy robotów przemysłowych, tys. sztuk

Źródło: World Robotics 2014

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ

MACIEJ.BUKOWSKI@WISE-INSTITUTE.ORG.PL